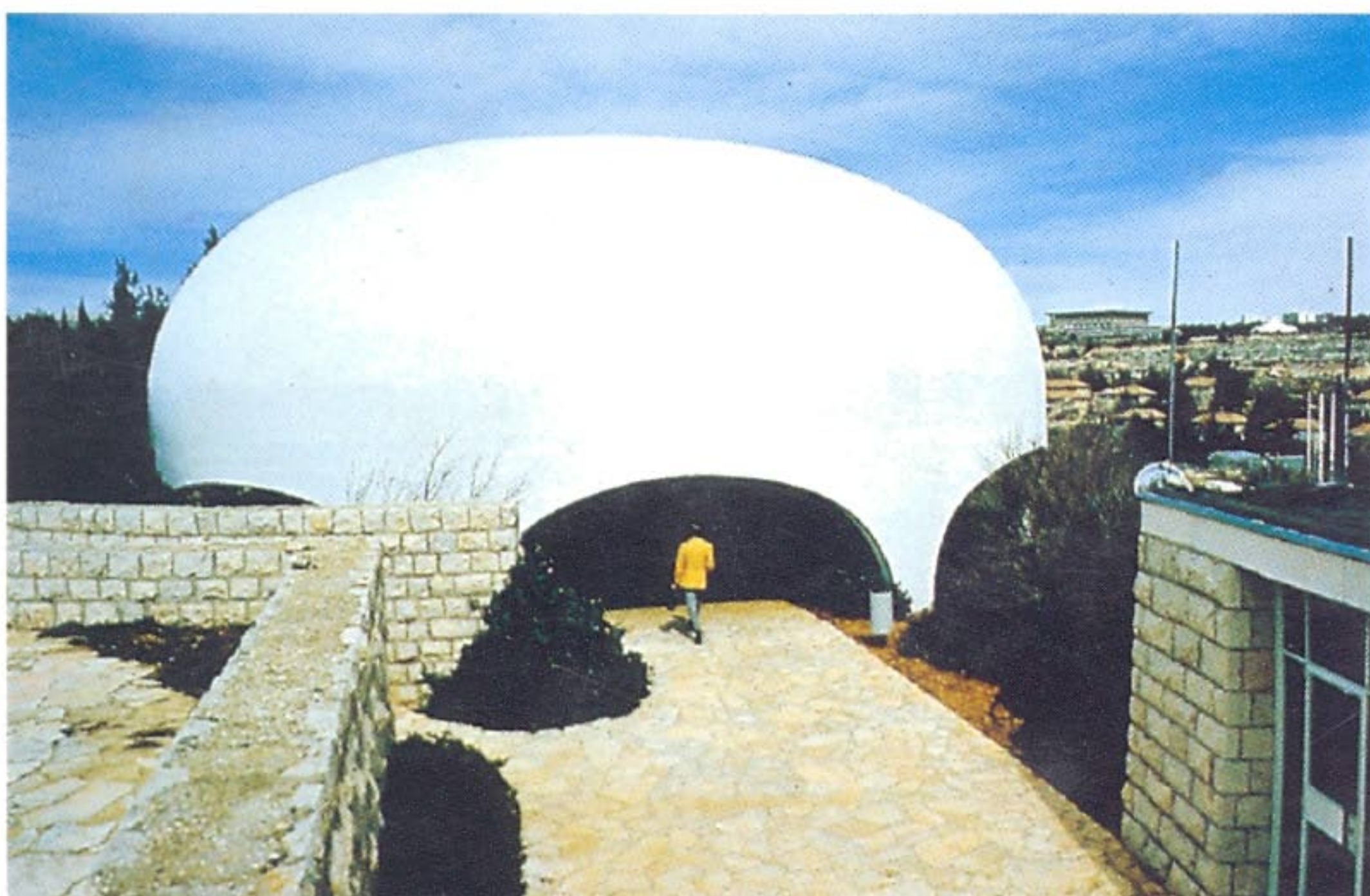

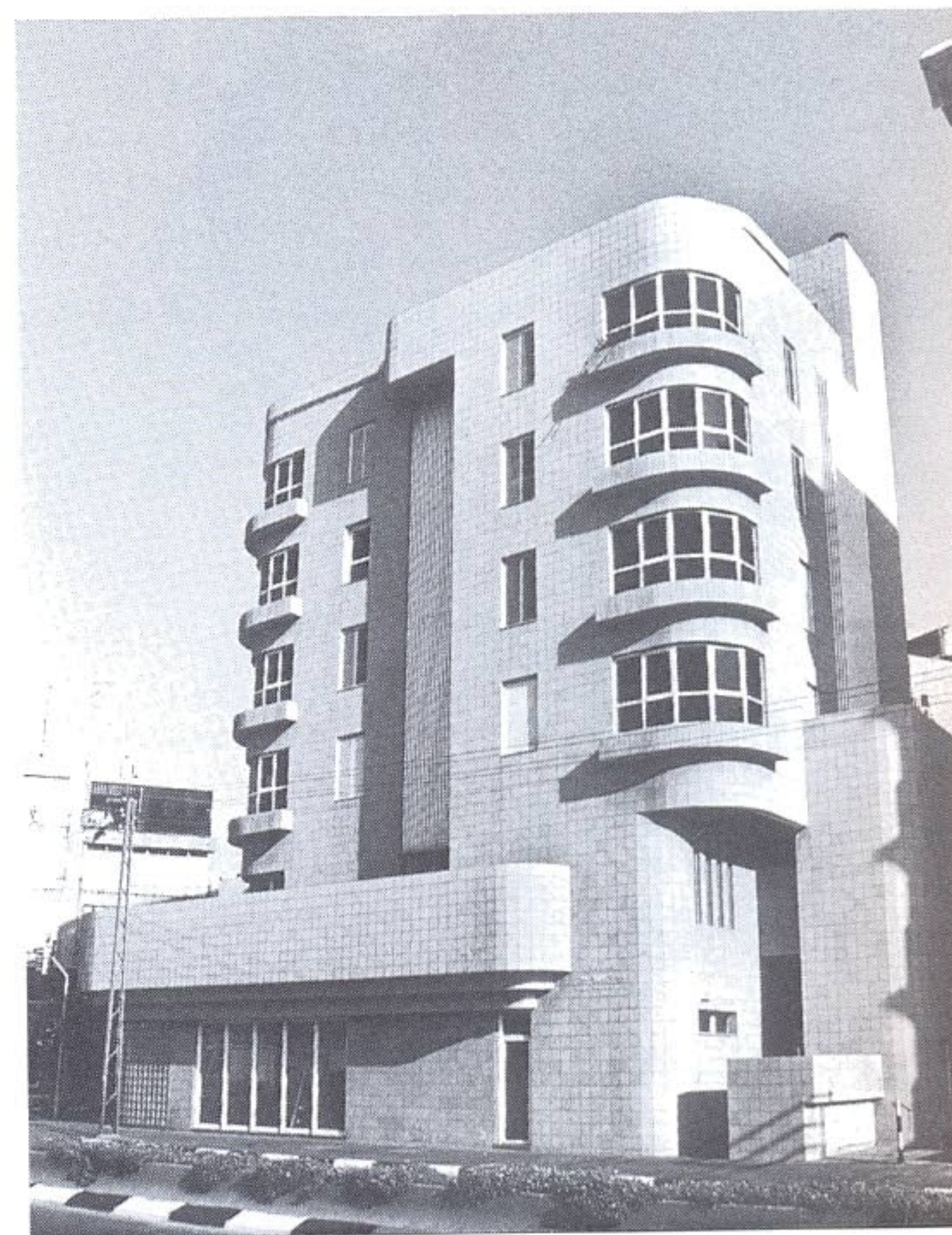

המאבק לעצמאות
של
האדריכלות הישראלית במאה ה-20

א ב א א ל ח נ ו י

בתים ברחוב ה' באייר בתל-אביב, "כיכר המדינה" / אבא אלחנני, י. לוטן

בית ברחוב דיזנגוף בתל-אביב / מ. אמריו, א. מאיוס

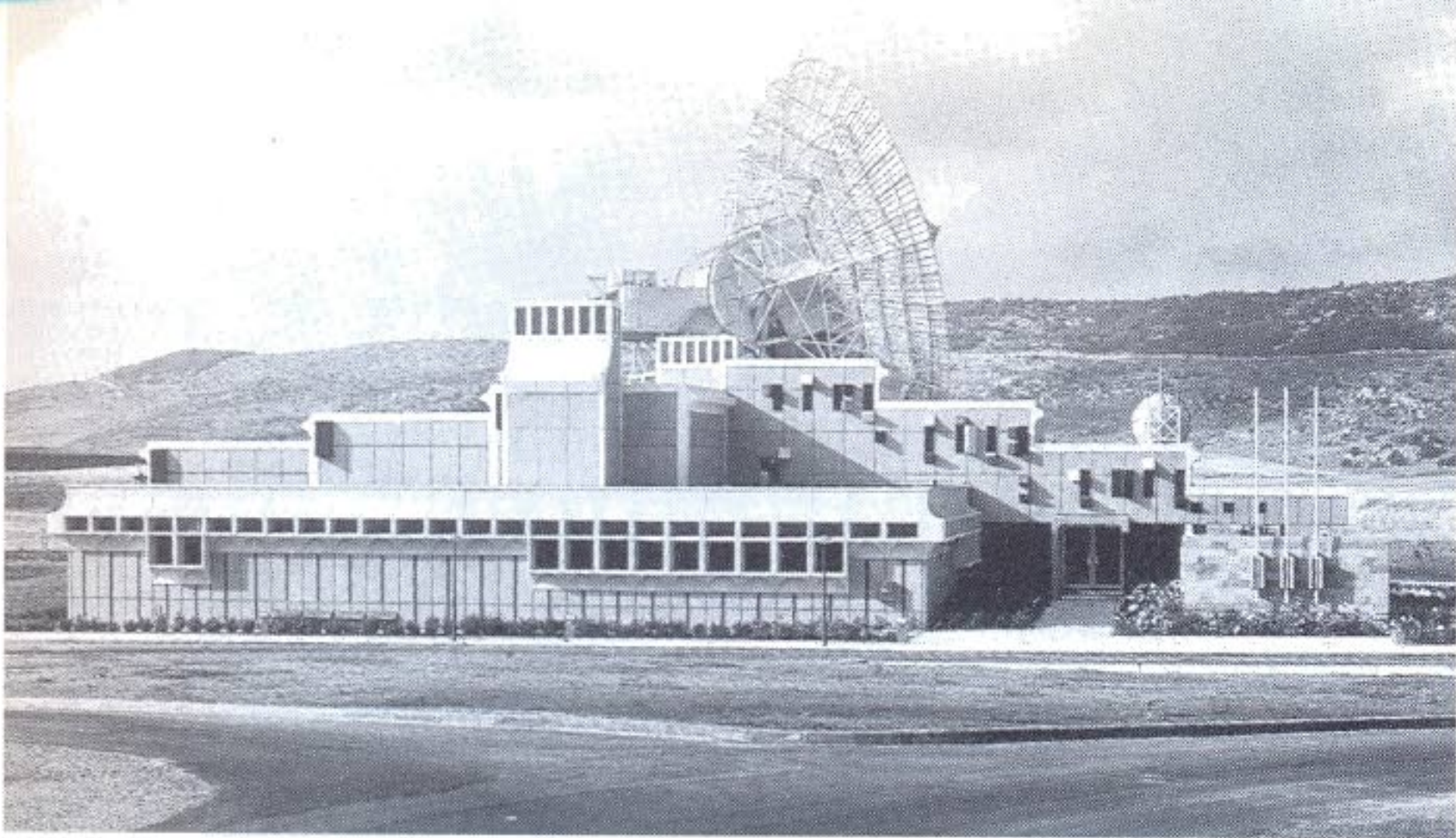
בתים ברחוב ה' באייר בתל-אביב, "כיכר המדינה" / אבא אלחנני, י. לוטן

9. שני בתים בשתי ערים

בית המגורים של שטרן ושפלטור ברחוב המלך דוד בירושלים הוא בניין בעל הופעה מכובדת, המכיל בקומת הקרקע – לצד הרחוב – סטיו מקושת בעל שקיפות חלקית שאינו חושף את כל הנוף שמאחריו. סטווי קשתות מופיעים שוב בחזית האחורית הפונה אל הגן הפנימי. יפות במיוחד הפרגולות הבהירות המסיימות את קו הרקיע בכעין תחרה. פרגולות אלה מזכירות לנו את הפרגולה ה"היסטורית" של ה. ראו בכניסה אל ה- HEBREW UNION COLLEGE הישן המוצב בקרבת מקום. בניין המגורים ברחוב דיזנגוף 295 של אמריו-מאיוס מעוצב בצורה מכובדת וניכרת כאן היענות נדירה ומבורכת לצורך בהשתלבות ברקמת הרחוב. צורת ההשתלבות מוכיחה שניתן לעשות זאת על-ידי יצירת קשר אסוציאטיבי בלבד.

1. הפוליטיקאים לא התערבו, האדריכל לא נכנס ללחץ ולא ניסה להדהים את המצלמות.
2. מכרזים של משרד השיכון הכוללים תכנון יזום על-ידי אדריכל הנבחר על-ידי הקבלן.
3. באנגליה, מולדת המהפכה התעשייתית, שימוש כזה טבעי יותר מאשר בארץ, בה אפילו תעשיית הבנייה הטרומית עודנה פרימיטיבית מעט.
4. וזה מזכיר לנו שוב את רוברט בנט ואת "רמת אביב" הישנה שלו (ראה פרק ו').
5. זוהי מחמאה לאדריכל הנוף ואדריכלי המבנים גם יחד.
6. ברעיון האירגולריות – שאין בו חידוש – השתמשו כבר האדריכלים בפרוייקטים קודמים.
7. החידוש הוא באירגולריות של רוחב המנסרות ובעומק הנסיגה.

התחנה לתקשורת לוויינית בעמק האלה / ז. ענב

בית-הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל-אביב / מ. אמריו, א. מאיוס

6. בית-הספר לעבודה סוציאלית של משה אמריו-אלי מאיוס

זהו מבנה מורכב ומדורג עם גופי בניין רבים המצטרפים למכלול משמעותי. יתרונו של עיצוב מסוג זה הוא בהצנעת ה"אגו" של האדריכל המצוי ובהבלטת מהות הבניין, חלקיו והרכבו. אצל אדריכלים אלה ניכרת תכונה זו בכמה וכמה מעבודותיהם. הבניינים נראים כאילו הוקמו כדי לשרת צרכים מוגדרים ולשרת אותם כראוי.

7. אוניברסיטת חיפה

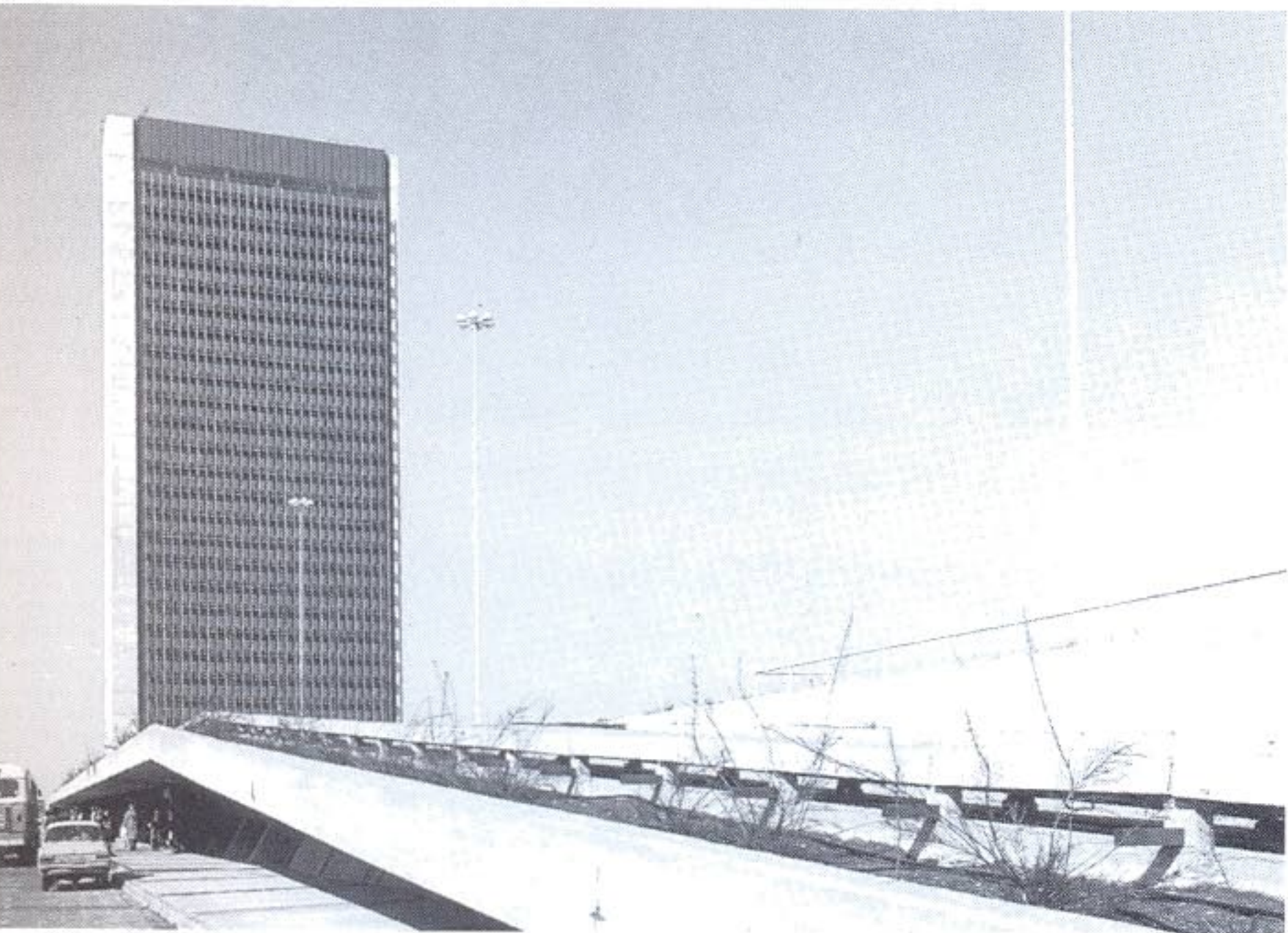
על האוניברסיטה של חיפה לא נרחיב, ולו רק משום שלא ברור לנו מי תיכנן מה, ומה בוצע מן המתוכנן. נביא כאן מדברי תושב חיפה הכואב את כאבה של עיר הכרמל – הפרופסור זאב נאווה:⁴

"כל מי שענינו בראשו, יכול לראות בחיפה איך אבות-העיר, בתמיכה פעילה ו"מכניסה" של מהנדסים, אדריכלים וקבלנים, הורסים את המשאב הטבעי העיקרי שיש לעיר הזאת – (את) יפי נופה וייחודה כעיר מעוטרת נוף הרים, ירק ועצים; חיפה הופכת למהדורה הררית ומכוערת של תל-אביב... אך האם השחתת נוף הכרמל תפתור לנו בעיות... האם רצויה הקמת בניין פאר ראוותני כמו האוניברסיטה של חיפה? האם לא היה צריך, במקום לנגוס בפארק הכרמל, להקים את האוניברסיטה בתוך העיר – בוואדי ניסנס למשל – (וכך) לשקם את מרכז העיר ... ולהחיות את חיפה?"

פרופ' נאווה מדבר על השחתת נוף הכרמל באמצעות "בניין פאר", ואנו רואים את השחתתו הנמשכת והנמרצת של הכרמל בשיכונים ובהרבה מבנים ספקולטיביים מכל הזנים והמינים – ואין מוחה; ואם יש מוחה, אין קולו נשמע.

8. מגדל מאיץ

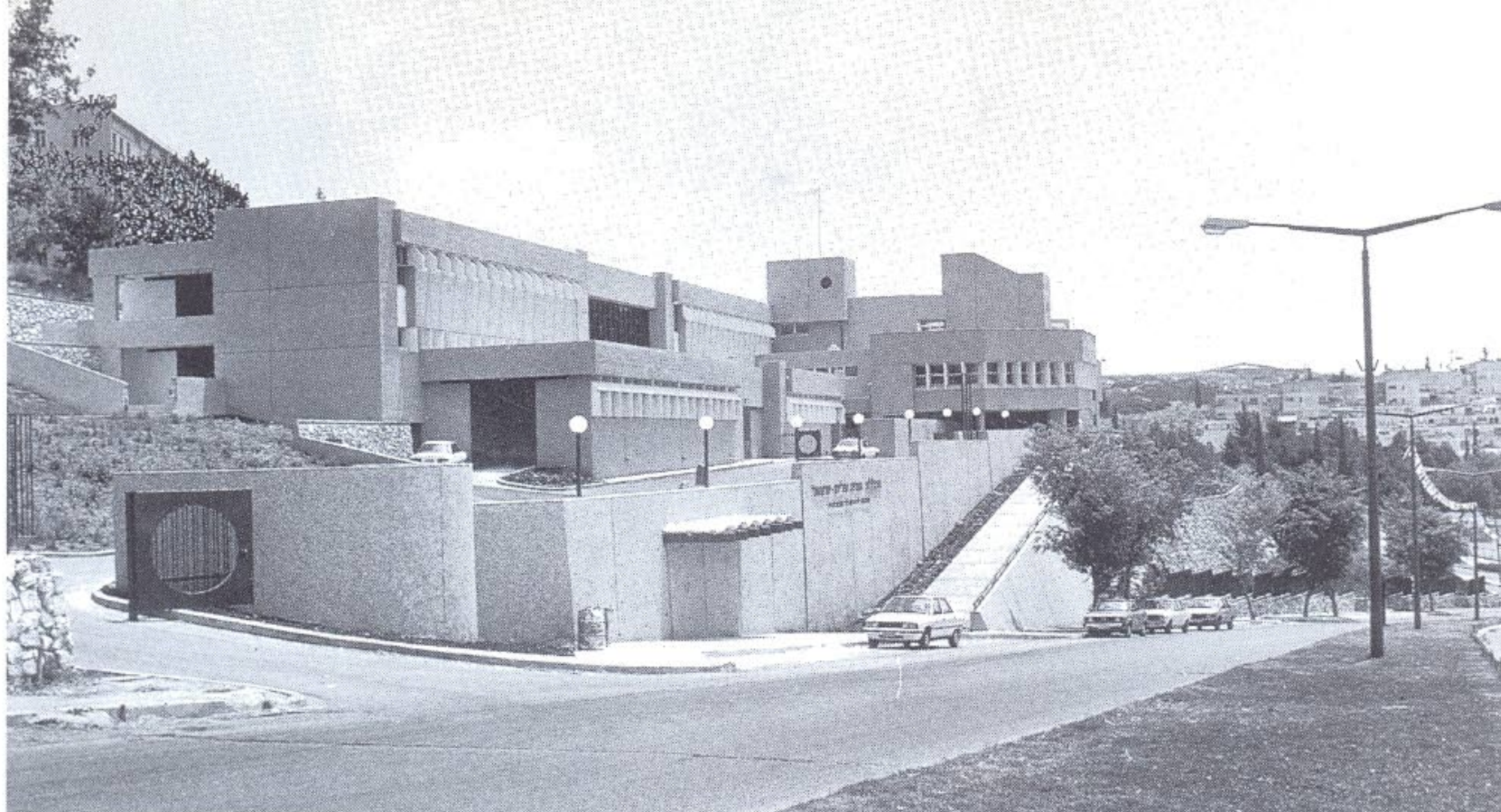
במכון ויצמן הוותיק לא התחדש הרבה מאז מותו של מאיר ויסגל. בשלב א' של הקמת "מרכז קנדה לפיזיקה גרעינית" הוקם מגדל מאיץ ע"ש קופלר, שתוכנן על-ידי מ. הראל. זהו מבנה המפעיל טכנולוגיה גבוהה ומורכבותו הציבה בפני האדריכל אתגר קשה ומעניין. מסתבר שהצרכים הטכניים הכתיבו הקמת צמד מגדלים, שלכל אחד מהם פונקציה נפרדת אך הם מתחברים בגשרונים קצרים במפלסים הדרושים. העיצוב, שאולי נגזר חלקית מן הצרכים הטכניים, הוא מרשים. בניין זה נראה לנו כהישג ארכיטקטוני ופיסולי שלא זכה, משום מה, לתשומת-לב מספקת.

בניין אוניברסיטת חיפה / א. נימאייר

מגדל מאיץ ע"ש קופלר במכון ויצמן / מ. הראל

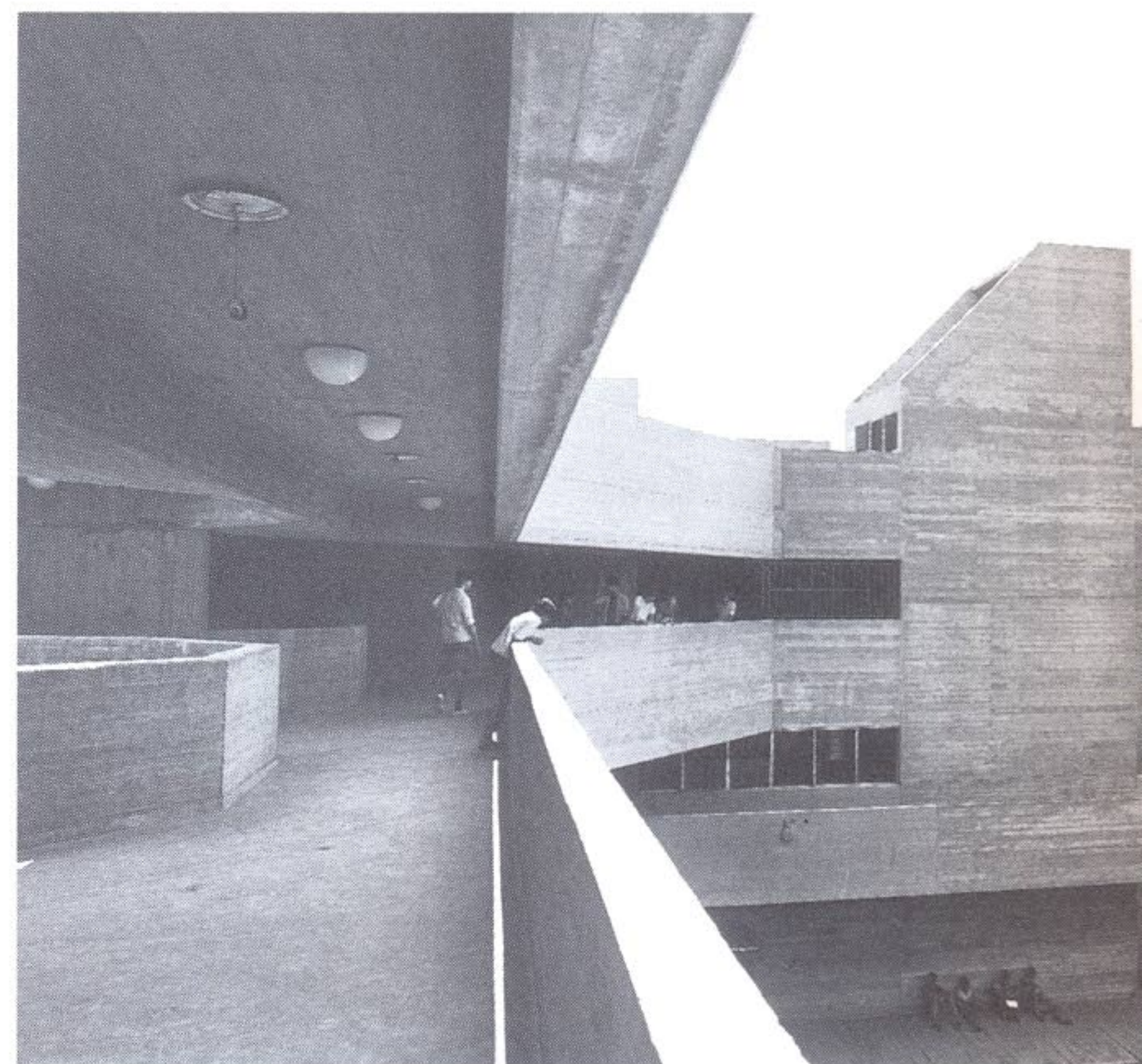

המכללה הטכנולוגית בנצרת
מ. אמריו, א. מאיוס

בית-ספר ימי בחיפה / צ. לשם, ג. פרל, ע. קנר

בית-ספר שדה עם פנימייה של ישראל גודוביץ' (משרד השיכון / בנייה כפרית), הוא ניסיון מעניין להשתמש ביחידות טרומיות מודולריות, שהאדריכל מכנה אותן "אוכפים" בגלל צורתן. גופים מודולריים אלה, כפי שמוכיח גודוביץ', נוחים לצירופים שונים ומגוונים בני קומה, שתי קומות ויותר. לא מדובר כאן בגיאומטריה ארכיטקטונית (או ארכיטקטורה גיאומטרית) נוסח צבי הקר והמחומשים המרחביים ב"גילה" – שעיקרם ביצירת "מיסוך" – אלא בצורה הרבה יותר פשוטה המוצעת כפתרון שימושי וזול למטרות שונות. ניתן להתרשם שהרעיון והצורה מכילים פוטנציאל לא מבוטל. המיחברים שמאפשרת צורה זו, ועיקרון המיחבר החזרתי והקצוב, הולמים כמדומה נופים ואזורים מסוימים.

מרכז הקליטה בכפר סבא של י. ברכה - ש. חכים עשוי מיחבר מרוכז ומגובש היטב המגדיר חצרות ויוצר חללים. בית-הספר הימי במפרץ חיפה תוכנן על-ידי ציונה לשם - ג. פרל - ע. קנר, כתוצאה של זכייה בפרס ראשון בתחרות פומבית. הבניין כמעט "טובל בים" ועיצובו מבטא זאת בצורה מסוימת למרות הברוטליזם הנמרץ – בן תקופתו ואופנתה. בית-ספר לחינוך ימי בטבריה של דני רז עם נ. בן יצחק – מאמצע שנות ה-80, מעוצב בצורה מקורית ונעימה לעין, החל מן התוכנית המגובשת ומשולבת היטב במיחבר וכלה בגגות הרעפים ה"נוסטלגיים".

מרכז קליטה בכפר-סבא / י. ברכה, ש. חכים

בית-ספר לחינוך ימי בטבריה, מראה מן הים / ד. רז, נ. בן יצחק

